﷽

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2024/HC-B12/49
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތް:** -
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް

މައްސަލަ ބެލި ފަޟީލަތުލްޤާޟީންގެ މަޖިލިސް:

ފަޟީލަތުލްޤާޟީ އަބްދުލްމާނިޢު ހުސައިން

ފަޟީލަތުލްޤާޟީ މުޙައްމަދު ސަލީމް

ފަޟީލަތުލްޤާޟީ މުޙައްމަދު ޝަކީބް އަބްދުﷲ

ނިމުނު ތާރީޚު: 04 ޖުމާދަލްއޫލާ 1446 / 06 ނޮވެންބަރު 2024

ހައިކޯޓުގައި ގަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

14 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1446

17 އޮކްޓޫބަރު 2024

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- **ނަންބަރު:** 147-D/AN/2024/14
- **ނިންމި ކޯޓު:** ޖުވެނައިލް ކޯޓު
- **މާއްދާ:** ކޯޓު އަމުރަށް ބޯ ނުލަނބާ ނުކިޔަމަންތެރިވުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 06 އޮކްޓޫބަރު 2024
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 07 އޮކްޓޫބަރު 2024

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ޤާނޫނީ ވަކީލުން:

ސީނިއަރ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ސަމާ އިބްރާހީމް

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާތިމަތު ޝިފާޒާ

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަޙްމަދު މާޖިދު

ކޯޓު އަމުރަށް ބޯ ނުލަނބާ ނުކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ނިންމުމެއް - ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލުމަށް ޢުމުރު ފުރިފައިނުވާ ކުއްޖަކު ކުށެއް ކުރިކަމަށް ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ތަޙްޤީޤު ނިންމުން - ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކުގެ ޤާނޫނު - ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކުގެ ޤާނޫނު) - އެ ޤާނޫނުގެ 118 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - އެ ޤާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުއިންޞާފުގެ ޤާނޫނު) - އެ ޤާނޫނުގެ 29 ވަނަ މާއްދާ - އެ ޤާނޫނުގެ 109 ވަނަ މާއްދާ - އެ ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާ - އެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާ - ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021/R-S1 (ޤާނޫނީ ހިމާޔަތް ބޭނުންވާ ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި ޢަމަލު ކުރުމުގެ ގަވާއިދު) - ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021/R-S2 (ކުޑަކުދިންގެ ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ޢަމަލުކުރަން ޖެހޭ ގަވާއިދު)

ނޯޓު: މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ކުދިންގެ މަޢުލޫމާތު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ގޮތުން މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކުގެ ނަންތައް ނިޔާގައި ސިއްރުކޮށްފައެވެ.

ފެމިލީ ކޯޓުން ނެރުއްވި އަމުރު

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު:

1. މިއީ، ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-D/AN/2024/14 (07 އޯގަސްޓު 2024) "ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން (މީގެފަހުން "ދައުލަތް" ނުވަތަ "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް" ކަމަށް ބުނެފައި) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލިފައިވާ މައްސަލައެކެވެ.
2. މި ޤަޟިއްޔާ ހިނގާފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ހާޒިރީގައި ނެތި، އެއްފަރާތުގެ (ex parte) މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް:

3. [redacted] ކުރިކަމަށް "ތުހުމަތުކުރެވޭ" މައްސަލައާ ގުޅިގެން، 14 އަހަރުގެ ކުއްޖާ [illegible]، އެ [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުލުހުންގެ [illegible] [illegible] އަމުރަކަށް އެދި ފުލުހުންގެ ފަރާތުން ޖުވެނައިލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[1]

4. މި ހުށަހެޅުމާ ގުޅިގެން ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-D/AN/2024/14 (07 އޮކްޓޫބަރު 2024) "ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" އިން ނިންމާފައިވަނީ އެ އަމުރު ނެރެދެވޭނެ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށެވެ.

5. ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ މި ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަނުޖެހިގެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މި ނިންމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައެވެ. މިއީ އެގޮތުން ބެލި އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

6. ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-D/AN/2024/14 (07 އޮކްޓޫބަރު 2024) "ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ނިންމާފައިވަނީ ސަރީޙަ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށްބުނެ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް 04 (ހަތަރެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެގޮތުން ހުށަހެޅި؛

6.1. **ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ:** އިސްތިއުނާފުކުރާ ނިންމުމުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނު)ގެ 27 ވަނަ މާއްދާއާއި 118 ވަނަ މާއްދާ މާނަކޮށް ތަޠުބީޤުކޮށްފައިވާކަމަށާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ޤާނޫނުތަކުގެ [illegible] [illegible] ޤާނޫނު)ގެ 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤަވާޢިދު ނަންބަރު 2021/R-82 (ކުޑަކުދިންގެ ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ޖުވެނައިލް ކޯޓުން އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދު)ގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ

---

[1] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 171/ECF/2024/1447 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (06 އޮކްޓޫބަރު 2024)

ޖަދުވަލު 04 ގައި ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

6.2. ދެވަނަ ނުކުތާއަށް: އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 244 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 34/2020 (ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 22 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 23 ވަނަ މާއްދާއާއި 26 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނު)ގެ 104 ވަނަ މާއްދާގެ (3) ވަނަ ނަންބަރަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަކާ ނުލައި ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

6.3. ތިންވަނަ ނުކުތާއަށް: އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުމުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 109 ވަނަ މާއްދާއިން 111 ވަނަ މާއްދާއަށް މާނަކޮށް ތަޠުބީޤުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނު)ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޕްރިންސިޕަލް އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ދަށުން ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ އަސާސްތަކުގައި އެ ޤާނޫނުގެ 02 ވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާއި އެ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަކާނުލައި ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

6.4. ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއަށް: އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުމުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 22 ވަނަ މާއްދާ މާނަކޮށް ތަޠުބީޤުކޮށްފައިވަނީ ޞައްޙަގޮތުގައި ނޫންކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކުގެ ތަޙުލީލު

7. އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ނުކުތާގެ ތަޙުލީލުގައި ތަރުތީބުން ބަލާއިރު 15 އަހަރުނުވާ ކުޑަކުދިންނަށްވެސް ޖިނާއީ ކުށްތަކާމެދު ބިނާކޮށް ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާއިން އެ ޤާނޫނު ތަޠުބީޤުވާކަން

ކަމަށާއި، އަދި ޤާނޫނުން ލިބިދޭ އިމްތިޔާޒެއް ކަމަށާއި ކުށެއް ކުރި ނަމަވެސް އެ ކުށުގެ ޒިންމާ އުފުލަން ނުޖެހުން ކަމަށާއި، ވީމާ ދައުލަތުން އެ ކުއްޖެއްގެ މައްސަލައިގައި ދަޢުވާ ނުއުފުލާނެ ކަމަށެވެ. އެ ކުއްޖެއްގެ މައްސަލަ ސަލާމަތުގައި ނުހިނގާނެ ކަމަށެވެ. އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 244 ވަނަ މާއްދާއާއި ދިވެހި ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 22 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު 15 އަހަރުން ދަށުގެ ކުޑަކުދިން ކުރާ ކުށްތަކުގެ ޒިންމާދާރުކަން، އެކަހެރިކޮށް ޖިނާއީ އުފުލުން ޤާނޫނުގެ ދަށުން ޢުމުރުގައި ހިމެނޭ ކަމަށްވާތީއެވެ. ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤު މަސްއޫލިއްޔަތު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ ގަވާއިދުގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި ޖާނާ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލުން ނުޖެހޭ ކުއްޖާގެ އެތަނުގައި ނުވަތަ އާންމު ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތްތަކުގައި ހިމި ހެއްކެއް ނުވަތަ ޝަރީޢަތެއް އަދާލަތުގެ އެދުރު ކުއްޖާއާ ނުވަތަ ބަލަހައްޓާ ފަރާތެއް ކޮންމެ ކަމެއްގައި ހާޒިރުކުރުމާއި، އެ ކުއްޖާގެ އަޑުގައި ހުރި އެއްބަސްވުމާއި ނުވަތަ އެއް ބެލެނިވެރިޔަކު ބަލަހައްޓައިދިނުން، ޤާނޫނު ބެހޭގޮތުން ބެލެނިވެރިއެއް ނުވަތަ ވަކީލެއްގެ ބަޔާން ރެކޯޑުކޮށް ސާބިތުކުރުމުގެ ބަލަހައްޓާ ފަރާތެއް، ނުވަތަ ވަކީލެއް، ނުވަތަ ވަކީލު ނޯޓިސް ފޮނުވުމުގެ އެ ކުއްޖާގެ މައްސަލަ އަދާލަތުގެ ބޭނުން، ބެލެނިވެރިން ދެނެގަތުމަށް. ކުއްޖާ ބެލެނިވެރިން ބަލަހައްޓާ ގޮތާއި ބެލެނިވެރިންގެ ހައްގުތައް ބަލަހައްޓާ ފަރާތެއް ނުވަތަ ވަކީލެއް ބެލެނިވެރިއެއް ހަމައެކަނި ބެލެނިވެރިން ކުއްޖާ ބެލެނިވެރިއެއް ނުވަތަ ވަކީލެއްގެ ބަލަހައްޓާ ފަރާތެއް ބެލެނިވެރިން ދިނުމުގެ ބަލަހައްޓާ ފަރާތެއް ގަވާއިދު ކަނޑައެޅިފައިވާ ބެލެނިވެރިއެއް އަދި ވަކީލެއް ބަލަހައްޓާ ކަމަށް ކުއްޖާ ބެލެނިވެރިން ކަނޑައަޅަ ބެލެނިވެރިއެއް، އެ ކުއްޖާ މިހެން އަދުލު ނުކުތާގެ އިތުރުގެ ބެލެނިވެރިން ކަމަށެވެ. އަދި އެ ކުއްޖާ މެދުވެރިކޮށް ގައިގައި އިތުރުގެ ބެލެނިވެރިން ކަމަށްކަމެއް ޖާނާ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދުލުގެ ފަރާތުން ކުއްޖާގެ މައްސަލަ ޤާނޫނުގެ ބަލަހައްޓާ ކުއްޖާގެ އެއްބަސްވުމެއް ހާޒިރުކުރުމުން ބަލަހައްޓާ ކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ޤަރާރުގެ ބެލެނިވެރިޔަކު ހާޒިރުކުރުމުގައި ބަލަހައްޓާ ފަރާތެއް ބެލެނިވެރިން ނުވަތަ ވަކީލެއް ބަލަހައްޓާ ޝަރުޠުތަކެއް ހަމަނުވާކަމަށެވެ.

8. ދެވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި ޤާނޫނުން އަމަލުކުރުމުގައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 244 ވަނަ މާއްދާއާއި ޒުވާނުންގެ ޤާނޫނުގެ 22 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތަށް ކަމަށާއި، [redacted] އެކަމުގެ ސަބަބު ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށް، އެކަމުގެ

ތަޙްޤީޤާތް، މަސްއަލައިގެ އަސްލަށް ވާސިލުވުމަށް މަސައްކަތްކުރިކަމަށް. އަދި މަސްއަލައިގައި ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ކުއްޖާއަކީ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލުން ނުޖެހޭ ކުއްޖެއް ކަމަށް ވުމާ ތަޙްޤީޤު ކުއްޖާއާ ޖެހޭ ކަމަށް ނުކުރެވޭކަމަށް. އަދި [illegible] ތަޙްޤީޤުގައި ޖިނާއީ ތަޙްޤީޤުގެ އިތުރުން އިޖުރާއާތާއި ތަޙްޤީޤު ހިންގުމަކީ އަމުރު ނެރެނުއްވުމުގެ ސަބަބެއް ނުފެންނަކަމަށް. ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 104 ވަނަ މާއްދާގެ (3) ވަނަ ނަންބަރަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ އެއްވެސް މަރުޙަލާއެއްގައި ވަކި އުސޫލެއް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ހާލަތުގައި އަމަލުކުރާނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބާލިޣުންނާމެދު ޢަމަލުކުރާ އުޞޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމާއި، މި މަސްއަލައިގައި އަމަލުކޮށްފައިވަނީ އެގޮތައިން ކަމަށް.

9. އިސްތިއުނާފު [illegible] ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ދަޢުވާކުރުން [illegible] ޖިނާއީ [illegible] [illegible] ކުރިން މުދަތު [illegible] [illegible] ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] އުމުރު [illegible] ޖަސްޓިސްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކަމަށާއި، ކުޑަކުދިންގެ [illegible] ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާއިންވެސް [illegible] [illegible] މަސްއޫލިއްޔަތު [illegible] ކަމަށް. ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] ކުއްޖާ ކުރާ ޤާނޫނު [illegible] ޢަދުލުގެ ސަބަބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުކުރެވޭކަމަށް.

ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ފަރާތުން ބުނާގޮތް

10. ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-D/AN/2024/14 (07 އޮކްޓޫބަރު 2024) "ކޯޓު އަމުރަކުން އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ބަލާފައި، ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ނުޖެހޭ އުމުރުގެ ކުދިން ކުރާ ކުށްތަކާ ގުޅިގެން ފުލުހުންގެ ތަޙުޤީޤަށް ބޭނުންވާ އަމުރުތައް ނެރުމުގެ ބާރު ޖުވެނައިލް ކޯޓަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021/R-82 (ކުޑަކުދިންގެ ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ޖުވެނައިލް ކޯޓުން އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދު)ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ނުޖެހޭ އުމުރުގެ ކުދިންގެ އަތުގައި އަތުގައި ނުވަތަ އެކާ ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތްތަކުގައި ހުރި ހުއްކާއެ ނުވަތަ ފޯނުތައް ހޯދުމަށްޓަކައި އަމުރަކަށް އެދި ފުލުހުން އިދާރާއިން ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިނަމަ، އެ ކުއްޖާ ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތް ގެންގުޅުން ތަޙުޤީޤަށް ބޭނުންވާ މައުލޫމާތު ހޯދުމަށް އަމުރުކުރުމުގެ ބާރު ޖުވެނައިލް ކޯޓަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދުނުކަމަށް. އަދި މި މައްސަލައިގައި [redacted] [redacted] މައްސަލައަކަށްވާތީ، މިހާރު މި މައްސަލައިގެ ތަޙުޤީޤުގެ ކުރި ކުށުގައި އެއް މައްސަލައަކަށްވާތީ، މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތްތައް ސާބިތުކުރެވިގެން ކުރިއަށް ގެންދެވިނިމުމާއި، ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ތަފްޞީލު ޝާއިޢުކުރުމުގެ މައްސަލައިގެ ހުކުމާއި ކުރިންގެ މައުލޫމާތު އިޢުތިރާފުކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރެވިދާނެކަމަށް އެދުނުކަމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

11. ފުލުހުން ޖުވެނައިލް ކޯޓުގައި އެދިފައި ވަނީ، ފުލުހުން ތަޙުޤީޤުކުރަމުންދާ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން 14 އަހަރުގެ ކުއްޖަކު ބޭނުންކުރާ މޯބައިލް ފޯނުތަކާއި، އެ ފޯނުގައި ބޭނުންކުރާ ސިމް ކާޑުތަކާއި، މެމަރީ ކާޑުތަކުގައި މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ކޯލް ލޮގް، މެސެޖް [ހިރާސް ބެލުމަށް] އަދި މީސްމީޑިއާގެ ވަސީލަތްތަކުގެ ރިކޯޑުން އެހެނިހެން އެޕްލިކޭޝަންތަކުން މުޅިން ބައްލަވާފައި މުޅިން ސްކްރީންޝޮޓްގައި ބަލަން އެ ބައިތަކުގެ ސްކްރީންޝޮޓް، ފޮޓޯ

ކޯޓާއި، ޓޫލް ބުޖަރުން އާއި، ފިންގަނ ފުރިންޓާއި، ފޮށް ދިރާސާކުރުން އާއި، ފިލް ނަންބަރު ދިނުމާއި، މި ތަކެތި އަންނަގައިޖެހުނުކަން ފުލުހުންގެ ބަޔާންގެ ހަރުގައި ބަޔާންވެފައި އެވަނަކަށެވެ.

12. މި މައްސަލަ އަދި ފުލުހުން ހުށަހަޅާފައި ވަނީ، ޖިނާއީ ކޯޓުގެ "އެހެނިހެން ކޯޓު މައްސަލަ އަދި ފަސިޓާރަން ހުށަހަޅާ ފޯމު" އިންނެވެ. އަދުރުގެ ބާވަތަކީ "މުދަލާއި ދިރާސާއާއި، މަސައްކަތާއި، ތަކެތި ހޯދާ ހިފެހެއްޓުމުގެ" އަދުރެވެ. ފުލުހުން ހުށަހެޅި މި ފޯމަށް ބަލާއިރު، ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތަކީ އުމުރުން 14 އަހަރުގެ މި ކުއްޖާކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މައުސޫލަށް ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، 14 އަހަރުގެ މި ކުއްޖާ، [redacted] [redacted] ކަމަށެވެ. މި ގޮތުން، 14 އަހަރުގެ މި ކުއްޖާގެ މައްޗަށް ގާނޫނުއަސާސީގެ[2]ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޢުމުރު 13 ކުރިކަރު[3] ތުހުމަތުތައް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މައްސަލަ އޮތް ސަރަޙައްދު ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، "... މިކަމުގެ އަސްލަށް ފާހަގަކޮށްފައި، ތުހުމަތުކުރެވޭ އަހަރުގެ ދުވަސް އެއްވެސް ހެއްކެއް ކުރިން ބުނުމުން" ކަމަށެވެ.

13. މައްސަލަ އޮތް ގޮތުން ފާހަގަވާ ގޮތުގައި މައްސަލަ އޮތުން ފާހަގައި، "ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤު މަސައްކަތުގެ ބޭނުމުގައި ޖިނާއީ ކޯޓުން އަމަލުކުރަން ގޮތުގެ ގަވާއިދު"[4]ގެ 42 ވަނަ މާއްދާ އާއި، ދިވެހި ފުލުހުންގެ

---

[2] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު).

[3] [redacted]

[4] ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021/R-82.

ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނުގެ[5] 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން[6] އެ ޤާނޫނުގެ؛ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)، 29 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރު، 34 ވަނަ މާއްދާގެ 3 ވަނަ ނަންބަރު، 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، 38 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ)ގެ 7 ވަނަ ނަންބަރު އަދި މީގެ 29، 34، 38 ވަނަ މާއްދާ އާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ؛ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)، 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، 244 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި، މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/12,13,15 ގައިވާ އާއި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 ގައިވާއަށް ހަވާލާދީފައިވެއެވެ.

14. އަމުރަށް އެދި މި ކޯޓުގެ މަތިން ހުރަހެޅުމުން ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ނިންމި "އެދިފައިވާ އަމުރު ނެރެދެވޭނެ ހަމައެއް ނެތް" ކަމަށެވެ. މި ނިންމުން މައިގަނޑު ގޮތުގައި ބިނާކޮށްފައި ވަނީ، ކުށުގެ ތުހުމަތުވާ ފަރާތުގެ ގޮތުގައި އަމުރަށް އެދުނު ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޢުމުރުން 14 އަހަރުގެ ކުއްޖަކީ ކުށުގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ ޢުމުރަށްވުރެ ދަށް ޢުމުރުގެ ކުއްޖަކަށްވާތީ އެކަމުގެ މައްސަލައެވެ. މި ގޮތުން ކޯޓުން ފާހަގަކޮށްފައި ވަނީ، މި ޢުމުރުގެ ކުއްޖަކަށް ތުހުމަތުކުރުމުން ޖިނާއީ ކުރާ ގުޅޭ ކަމެއް ގުޅިގެން ކަމަށާއި، މި ޢުމުރުގެ ކުއްޖަކަށް ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ނުކުތާ އަދުލުވެރި އޭގެ ޖުމުލަ ކާނީ ބަލާ ހަމަޖެހިފައިވާ ކަމަށާއި، ހަރަކާތްތެރިވާ ފުރުޞަތު ކަމަށް ނުވާނެ ކަމަށާއި، ހަރަކާތް ކުރުމުގެ ގޮތުން ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނީ ބިނާއެއް ނެތް ނިންމުމެއް ކަމަށް ނުދެކެވޭ ކަމުގައި ދައުލަތުން ބަލާ ގޮތް ނުވާ ކަމަށް ފާހަގަ ކޮށްފައިވެއެވެ.

15. މި ނިންމުމާމެދު ދައުލަތުން މި އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަކުރާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން ސަރީޙަކޮށް ކުރިމަތިވެފައި އޮތް މައިގަނޑު ސުވާލަކީ، ކުށުގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ ޢުމުރަށްވުރެ ދަށް

---

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 34/2020 (ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ޤާނޫނު).

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު).

އުމުރުގެ ކުއްޖަކަށް ޖިނާއީ ކުށުގެ ތުހުމަތުތަކުން، ޖިނާއީ ކުށުގެ ތަހުޤީޤު ހިންގައި، ދަޢުވާއާއި، ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި، [illegible] ހޯދައި ހިފެހެއްޓުމަށް އެ ކުއްޖާއާ [illegible] [illegible] އަދުލުގެ [illegible] ކުރުމަށެވެ.

ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ދަށު އުމުރުގެ ކުދިންނާމެދު ޖިނާއީ ކުށުގެ ތަހުޤީޤު ހިންގުން

16. ޤާނޫނު ލާގޫވާ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި [illegible] [illegible] ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައި، ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނު[7]ގައެވެ. އެ ޤާނޫނުން، ޖިނާއީ އަދުލުގެ އާންމު ނިޒާމާ ވަކިވަކިޔާ، ކުޑަކުދިންގެ ވަކި އަދުލުގެ ނިޒާމެއް އެކަށައަޅާފައިވެއެވެ.

17. ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ[8] ތަޢާރަފުގައި އެ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، "މިއީ، ޤާނޫނު ލާގޫވާ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް، އެކުދިން ކުށްކުރުމާ [illegible] [illegible] [illegible] އެކުދިންނާ [illegible] މާއްދާތަކުގައި ހިންގޭނެ އުސޫލުތަކާ، އަދި އެކުދިންނަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެކުދިން ހިފެހެއްޓުމުގައި އަނިޔާ [illegible] އަދިވެސް، [illegible] [illegible] [illegible] އަދާކުރުމަށް [illegible] ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] ނިޒާމެއް [illegible] ނިންމުމަށްޓަކައި، **ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ނިޒާމެއް** ޤާއިމުކުރުމަށް އެކަށައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކެއް ބަޔާންކުރުމުގެ" ޤާނޫނު ކަމަށެވެ.

18. ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ[9] 118 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައި، "ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ނިޒާމު" މާނަކޮށްދީފައި ވަނީ، އެއީ "[illegible] މައްސަލަ ހިންގާ ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމާ ވަކިން ވަކިވަކިޔާ، ކުށުގެ ޖިނާއީ **[illegible]** [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible]،

---

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނު).

[8] އެހެ.

[9] ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނު).

އުސޫލުތަކާއި އިޖުރާއަތްތަކާއި އަސާސްތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްފައިވާ، ކުޑަކުދިންނަށް [illegible] [illegible] [illegible] ތަޙްޤީޤުކުރުމާއި ޝަރީޢަތްކުރުމާއި ޙުކުމްކުރުމުގައި، ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ވިސްނައި ދޭ ނިޒާމު" ކަމަށެވެ. މި މާނަކުރުމުން ބަލާއިރު [illegible] ކަމަށް، ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުން[10] [illegible] ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމަކީ، ކުށުގެ ޖިނާއީ ޒިންމާ އުފުލަން ޖެހޭ ކުދިންނަށް ޚާއްޞަ ނިޒާމެއް ކަމެވެ.

19. ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން ބަލާއިރުވެސް، ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމަކީ، ކުޑަކުދިންގެ ތެރެއިން، ޖިނާއީ ޒިންމާ އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރުގެ ކުދިންގެ މައްސަލަ ހިނގާ ނިޒާމެއްކަން އެނގެއެވެ.[11]

20. ކުޑަކުދިން ކުށުގެ ޖިނާއީ ޒިންމާ އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރުގެ ބަޔާންކުރަނީ، ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ[12] 27 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ، އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާނަމަ، ކުޑަކުދިން ކުށުގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރަކީ 15 އަހަރު ކަމަށެވެ. އަދި ހަމަ އެ ޤާނޫނުގެ 118 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ މާނަކުރުމުން ބަލާއިރު، ކުށުގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ ކުޑަކުދިންގެ އުމުރު ފުރާއަކީ، ޢާންމު ގޮތުން 15 އަހަރު ފުރި، 18 އަހަރު ފުރިފައިނުވާ ކުދިންކަން އެނގެއެވެ.

21. ޚުލާޞާއަކީ، އުމުރުން 15 އަހަރަށްވުރެ ކުޑަ އުމުރުގެ ކުދިންނަކީ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ ބަޔަކު ނޫންކަމެވެ. މިގޮތުން، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ[13] 29 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި

---

[10] [illegible]

[11] CRC General comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system, Paragraph 29.

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނު).

[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު).

ވެސް ބައްޓަންކޮށްފައި ވަނީ "އުމުރުން 15 (ފަނަރަ) އަހަރުން ދަށުގެ ކުޑަކުދިންނަކީ ކުށުގެ ޒިންމާއި މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭ ކުދިން ކަމުގައެއް ނުބެލެވޭނެ" ކަމަށެވެ.

22. ވީމާ، މި ބައްޓަންކުރި ނަޒަރިއްޔާތަކުން ސާފުވާ ކަމަކީ، އުމުރުން 15 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިންނަކީ ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގައި[14] ބައްޓަންކޮށްފައިވާ "ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ނިޒާމު" ހިނގާނެ ބައެއް ނޫންކަމެވެ. އެ ނިޒާމަކީ، ކުށުގެ ޒިންމާއި ޖިނާއީ އުފުލަންޖެހޭ އުމުރުފުރާކަމުގައިވާ، އުމުރުން 15 އަހަރާއި 18 އަހަރާ ދެމެދުގެ އުމުރުފުރާގެ ކުދިންނަށް އަމާޒުވާ ނިޒާމެއް ކަމެވެ.

23. އަދިއިތުރުން، ކުޑަކުދިންގެ ހައްގުތަށް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ[15] 111 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅައިގެން ބައްޓަންކޮށްފައި ވަނީ، "... އެއްވެސް ކުޑަކުއްޖަކު، ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭ އުމުރަށްވުމުގެ ކުރީގެ އުމުރުގެ ކުދިންނާމެދު، ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ދަށުން ފިޔަވަޅުއަޅައިގެން ނުވާނެ" ކަމަށެވެ.

24. ވީމާ، ކުށުގެ ޒިންމާއި މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރަށްވުމުގެ ކުރީގެ އުމުރުގެ ކުދިންގެ މައްސަލަ ޖިނާއީ ކޯޓުތަކުގެ ދާއިރާތަކުން، އެ ކުދިންނާ ދޭތެރޭ ޖިނާއީ ކުށުގެ ދަށުގެ ހިނގައި، އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް އެޅުމަކީ، ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ދަށުން ވެސް، އަދި ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ދަށުން ވިޔަސް ކުރެވިދާނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ ޤާނޫނު ހުއްދަކުރާ ކަމެއް ނޫނެވެ.

25. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، މުދައްޢީ، މަޙްކޫމާއި، ޝަކުވާ ކުރައި ހިފެހެއްޓުމުގެ އަމުރަކަށް ފުރުޞަތުގެ ހިފަހައްޓަން އެދިފައި ވަނީ، އުމުރުން 14 އަހަރުގެ ކުއްޖަކަށް ކުށްވާ 13 ޖިނާއީ ކުށްއެއްގެ ތުހުމަތުގައި ދެކިގެން، ކަމުގެ އަސްލަށް ވާސިލުވެ ހުރި ގޮތުން ހުރިހާ ކަމެއް ބަލައިގެން، ހުރި އަމުރަށް އަދި ހުއްދައި ފުރުޞަތު އަރުވާފައެވެ.

---

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނު).

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ހައްގުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު).

އަދި މި އަމުރު ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރުމަށް އެދިފައި ވަނީ، މި ޤާނޫނުގެ އަމުރު ނެރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި، ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތަކުގައި ބަޔާންވެގެންވާ އުސޫލުތަކަށެވެ.

26. ވީމާ، އަމުރަށް އެދި ފުލުހުން ހުށަހަޅާފައި ވަނީ، ކުށުގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލުން ޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ދަށު އުމުރުގެ ކުއްޖެއްގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ ކުށުގެ ތުހުމަތުކޮށްފައެވެ. މި އަމުރަށް އެދުމަކީ އެ ކުއްޖާއާ ދެކޮޅަށް ޖިނާއީ ދަޢުވާއެއް ހިންގުމަށް އަޅާފައިވާ ފިޔަވަޅަކެވެ. އެދިފައި އެ ވަނީ އިތުރު ފިޔަވަޅު އެޅުމަށެވެ. އިސްވެ ބަޔާންކޮށްދިޔަ ފަދައިން، ކުށުގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލުން ޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ދަށު އުމުރުގެ ކުދިންގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ ކުށްކުރުގެ ތުހުމަތުކޮށް، އެ ކުދިންނާ ދެކޮޅަށް ޖިނާއީ ދަޢުވާ ހިންގުމާއި، އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް އެޅުމަކީ ޤާނޫނު ހުއްދަކުރާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ، ޤާނޫނުގައި މަނާކުރާ ކަމެކެވެ.

27. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރެސިޑެންޓް ޖަސްޓިސް މ. ޢަބްދުﷲ އަރީ ގެރައުޔާއިން[16] ބަޔާންކުރެއްވި ފަދައިން، ކޯޓު އަމުރަށް އެދިގެން ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކުއްޖާގެ މަޢުލޫމާތު ސިއްރުކޮށްފައި އާންމުކުރުން ޖެހޭނެއެވެ. އެ މަޢުލޫމާތު ނަގައި މިފަދަ އަމުރެއް ފުރިހަމަ ނުވާނެއެވެ. އަދި އަމުރު ތަންފީޒުކުރުން ވާނީ މުސްތަޤުބަލީ ކަމަކަށެވެ. އިސްތިސްނާކޮށްފައިވާ، ޢަދްލިއްޔާ ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކުގައިވާ ފަދައިން، ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ފުލުހުން ހުށަހަޅާ ފޯމުގައި، ބުރަކޮޅު ކުރުވާ ފަރާތުގެ ގޮތުގައި ބައިވެރިކޮށްފައިވާ ކުރިއަށް ގޮތުން ޖިނާއީ ކަމެއްގެ ބުރަކޮޅު ކުރުވާ ކަނޑައެޅިއްޖެ ނިޔާ، ބުރަކޮޅު ކުރުވާ ފަރާތުގެ ގޮތުގައި އެ ފޯމުގައި ފުރިހަމަކޮށްފައިވާ ކަމަށް ޖިނާއީ ކޯޓުން ބަލައިގަނެވޭނެ ނުވަތަ ބިނާކުރާ މައްޗަށް ކަމުގައި މިއީ ބަލަން ޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތެވެ.

---

[16] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 މައްސަލައިގެ "ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާފަތްރު"ގެ ނުކުތާ 15 އަދި 16.

28. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނުއަސާސީގެ 24 ވަނަ މާއްދާގައި، "ކޮންމެ މީހެއްގެ ޒާތީ އަދި ޢާއިލީ ދިރިއުޅުމާއި، ގޯތިގެދޮރާއި، އަނެކުންނާ ކުރާ ޒާތީ މުރާސަލާތުތަކަށް ހުރުމަތްތެރިވުމުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންވެއެވެ. ހަމަ ކޮންމެ މީހަކުވެސް، އަނެކުންގެ މި ޙައްޤުތަކަށް ހުރުމަތްތެރިވާން ޖެހޭނެއެވެ." މިފަދައިން ބަޔާންވެގެންވާއިރު، މި ޙައްޤަށް އަސަރު ކުރާ ފަރާތަކުން، ކޯޓުން ކަމުގައި ވިޔަސް އެއްވެސް ނިންމުމެއް ނިންމާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނުއަސާސީގައި ކަނޑައެޅި ބަޔާންވެގެންވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް އޮތް ގޮތަށް ނައްސަކުން ހުއްދަކޮށްފައި އޮތް މިންގަނޑެއްގައި، އެ މިންވަރަކަށް [illegible]

29. [illegible]

30. މި [illegible] ގުޅިގެން ބޭއްވި ސަރުކާރުގެ މަޖިލީހުގައި ހުށަހެޅުނު [illegible] ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، މި އަދުލު ފުރުޞަތު ހޯދަން ބޭނުންވާ [illegible] މަގުސަދަކީ ކުއްޖާ ކުރި ގާނޫނާ ހިލާފު އަމަލަކީ ކުއްޖާ ހުރަހަށް ގޮތް ހޯދުމާއި، ވަކާލާތުގައި ޒާތީ ހުރި ކަންކަން ދެނެގަތުމެވެ. މިއީ [illegible] ބޭނުންތެރި [illegible] ކަމުގައި ޒާތީއެވެ. ނަމަވެސް [illegible] ގޮތް [illegible] ކަމުގައި ވިޔަސް، ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކުން އެއްވެސް ހިމާޔަތެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ކުޑަ އުމުރުގެ ކުދިން ގާނޫނާ ހިލާފުވުމުން ޢަމަލުކުރާ އުޞޫލު

31. ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ގާނޫނުގެ[17] 27 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ބ) އަށް ބަލާއިރު، ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ކުޑަ އުމުރުގެ ކުދިންގެ ތެރެއިން، "ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުދިންނާއި ކުރަން އަރައިގަތުމުގެ ނުރައްކަލުގައި ޖެހޭ ކުދިން، ކުށްކުރުމާ ދުރުކުރުވުން، އެކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ފަރުވާ ދީ، އެކުދިން ރިހެބިލިޓޭޓުކުރުމަށްޓަކައި އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅު އެޅުން ނިޒާމެއް" އެ ގާނޫނުން އަމަލުކުރަން ފަށާތާ 6 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކަމާބެހޭ ވުޒާރާއިން ގާއިމުކުރަން ޖެހޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

32. މި ގޮތުން، 10 ޖޫން 2021 ގައި ޝާއިޢުކޮށްފައިވާ "ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުޑަކުދިންނާބެހޭ އަވަސް ފިޔަވަޅު އެޅުމުގެ ނިޒާމާ ގުޅޭ ގަވާއިދު"ގެ[18] ދަށުން މި ނިޒާމު ގާއިމުކޮށްފައިވެއެވެ. ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ކުޑަ އުމުރުގެ ކުއްޖަކު ގާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ހިނދު އަމަލުކުރަން ޖެހޭ ގޮތުގެ ތަފްސީލު މި ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[17] ގާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ގާނޫނު).

[18] ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021/R-81.

33. ކުޑަކުދިންގެ ހައްގުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ[19] ޤާނޫނުގެ 109 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، ކުށުގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ދަށު އުމުރުގެ ކުދިންގެ ބެލެނިވެރިން "ކުށަށް އަރައިގަތުމުގެ ނުރައްކަލުގައި ހުރި ކުދިން ކުށްކުރުމުން ރައްކާތެރިކޮށް ދުރުހެލިކުރުމަށްޓަކައި އަޅަންޖެހޭ އަވަސް ފިޔަވަޅުތައް އަޅައި، އެކުދިންނަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަމާއި ރީހެބިލިޓޭޝަން އަދި އެނޫންވެސް ފަރުވާ ފޯރުކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް، ދައުލަތުން ހަމަޖައްސައިދޭންވާނެ" ކަމަށް. ހަމަ އެ ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ "…. 109 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހިންގާ ޕްރޮގްރާމްތަކާއި ހިދުމަތްތައް، [illegible] [illegible]" ކަމަށް. އަދި 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ "މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން [illegible] ހިންގުމުގައި، [illegible] ނުރައްކަލުގައި ހުރި ކުދިން އިސްލާހުކުރުމަށްޓަކައި [illegible] ޕްރޮގްރާމްތަކާއި، އެކުދިންގެ މައިންބަފައިންނާއި އާއިލާއާއި، [illegible] ހިމެނޭ"[illegible] ކަމަށް. 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ "މި މާއްދާގެ ދަށުން ކުޑަކުދިންނަށް ހިންގާ ޕްރޮގްރާމްތަކާއި އަދި [illegible] [illegible]، މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރަންވާނެ" ކަމަށް. އަދި ހަމަ އެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ "މި ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކުޑަކުދިންނަށް [illegible] ހިންގުމުގައި، އެކުދިން [illegible]، ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭ އުމުރަށްވުރެ ދަށު އުމުރުގެ [illegible]، ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ [illegible] ނުވާނެ" ކަމަށް.

---

[19] ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ހައްގުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު).

34. ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ[20] 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި އެ ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ހަދަން ޖެހޭ ގަވާއިދުގެ ދާއިރާ ހިމެނޭ ގޮތުން، 25 އޮގަސްޓް 2020 ގައި "ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އުސޫލުތަކާއި ކަނޑައެޅުމުގެ ގަވާއިދު"[21] ނެރުއްވާފައެވެ.

35. ބަޔާން ކުރި ޤާނޫނީ ނައްސުތަކާއި، ގަވާއިދުތަކުން މަދު ދައްކާފައި ވަނީ، ކުދިންގެ ޖިނާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަން ޖެހޭ އުމުރުހަމަވުމުގެ ކުރިން އުމުރުގެ ކުއްޖާ ޤާނޫނާ ހިލާފު އަމަލެއް ކުރާ ހިނދު، ޖިނާއީ ކުށުގެ ތުހުމަތުތަކުން، ޖިނާއީ ތަޙުޤީޤު ހިންގައިގެން ފިޔަވަޅު އެޅުމަކަށް ނުދާނެވެ. ކުރިއަށް ދާނީ މަގު އެ ނައްސުތަކާއި ވަކިން ސާފުކޮށް އެނގޭ ފެންނަނެވެ. އެ ނޫން މަގެއް ކޯޓުތަކުން ހޯދައިދިނުން ކަމަށް ދައްކާފައިން ދޭކަން ޖެހޭ ސަރަޙައްދު ނުވިސްނުނެވެ.

ނިންމަން ފެންނަ ގޮތް

36. މި ބައްޓަންކުރު ކަންކަން އެ ގޮތުގެމަތިން ހުރުމުން، އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 14/2024/AN-D-47 (07 އޮކްޓޫބަރު 2024) ނިންމުން ބާތިލުކުރަން ޖެހޭ އަދުލުކަމެއް ނުފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމްގެ ރައުޔު

37. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްވާޙިދު ޙުސައިންގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔު

38. ރިޔާސަތު ފަނޑިޔާރުގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރުމާއެކު އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

---

[20] ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނު)

[21] ގަވާއިދު ނަންބަރު 2020/R-72

39. ވަކީލާ އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުޑަކުދިންގެ ބަޔާނުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ، އުމުރުން 15 (ފަނަރަ) އަހަރުން ދަށުގެ ކުއްޖަކު ކަމާ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ޖަޒާ ނުދެވޭނެ ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ[22] 27 ވަނަ މާއްދާއި، ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ[23] 109 މާއްދާގެ ދަށުން، ޖާއިޒުކުރެވިފައިވެއެވެ.

40. އެގޮތުން، އެފަދަ މައްސަލަތަކާގުޅޭ ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުން ގޮތް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ "ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުޑަކުދިންނާމެދު އަވަސް ފިޔަވަޅު އެޅުމުގެ ނިޒާމާ ގުޅޭ ގަވާއިދު"ގައި[24] ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުދިންނަކީ ކޯޓުތަކުން ބަލަހައްޓާ މައްސަލަތަކެއް، އަދި ޝަރީޢަތް ކުރުމުގެ ކުރިން އަމަލުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރިން ނިންމުމުން، ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުދިންގެ މައްސަލަ ކުރިން ހިންގާނެކަން، އެ ގަވާއިދުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި (ނ) އަދި ބެލުމުން އެނގެން އޮވެއެވެ.

41. އެގޮތުން، ދިވެހި ފުލުހުންގެ ހިރާސަތުން ބަލަހައްޓާ މައްސަލަތައް ކުރިއަށްގެންދިއުމުގައި، އުމުރުން 15 (ފަނަރަ) އަހަރުން ދަށުގެ ކުއްޖަކު، ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުދިންގެ މައްސަލަ ފުލުހުންނަށް ހުށަހެޅުމުން، އެ މައްސަލައެއް ދިވެހި 48 (ސާޅީސް އަށެއް) ގަޑިއިރު ތެރޭގައި ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓަށް ހުށަހަޅަން ޖެހޭނެކަން "ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުޑަކުދިންނާމެދު އަވަސް ފިޔަވަޅު އެޅުމުގެ ނިޒާމާ ގުޅޭ ގަވާއިދު"ގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން އެނގެން އޮވެއެވެ.

42. އެފަދައިން ފުލުހުންގެ ބަލާލުން އެ މައްސަލައެއް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓަށް ހުށަހެޅުމުން، ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުން އެ ކުއްޖާގެ މައްސަލަ ދިރާސާކޮށް ނިންމަވައި، ޕްރޮސިކިއުޝަން

---

[22] ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019. މިޤާނޫނަށް "ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނު" ކަމަށް ކިޔާނެއެވެ.

[23] ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019. މިޤާނޫނަށް " ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު" ކަމަށް ކިޔާނެއެވެ.

[24] ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021/R-81. މިގަވާއިދަށް "ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުޑަކުދިންނާމެދު އަވަސް ފިޔަވަޅު އެޅުމުގެ ނިޒާމާ ގުޅޭ ގަވާއިދު" ކަމަށް ކިޔާނެއެވެ.

އެސެސްމެންޓެއް ހަދަންޖެހެއެވެ. އެ އެސެސްމެންޓްގެ މައިގަނޑު އެއް ބޭނުމަކީ، އެފަދަ ކުދިންނަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ފަރުވާގެ ޕްރޮގްރާމަކީ ކޮބައިކަން ދެނެގަތުމެވެ.

43. ހަމައެއާއެކު، ހޯދި އެސެސްމެންޓްތަކުގެ އަލީގައި ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްއިން، އެކުއްޖާއަށް ޚާއްސަ އިންޓަރވެންޝަން ޕްލޭނެއް ތަޢާރަފުކުރަންޖެހެއެވެ. އަދި އެފަދަ އިންޓަރވެންޝަން ޕްރޮގްރާމެއްގައި، ކުއްޖާ ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ފަރުވާގެ ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ ތަފްސީލާއި، ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ [illegible] [illegible]، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] އެ ޤަވާޢިދުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އިން އެނގެއެވެ.

44. ހަމައެފަދައިން، [illegible] ބައިނަލްއަޤްވާމީ [illegible] ކުރިން [illegible] [illegible] [illegible] ހިންގުމުގައި، ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްއަށް [illegible] [illegible] [illegible]، ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible] [illegible] އެނގެން [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖަކީ [illegible] [illegible] ކުއްޖެއް ކަމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަލައިގެން [illegible] "ކޮންމެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]"ގެ 14 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

45. ކަންމިހެން ހުރިއިރު، އެފަދަ ކުއްޖެއްގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުތަކެއް، ފުލުހުން [illegible]، [illegible] [illegible] ހިންގައިގެން [illegible] އުފުލުން، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެއީ، ކުޑަކުދިންގެ

އުޞޫލުގެ ޤާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާއާއި، ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 109 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެކަށައަޅާފައިވާ "ޤާނޫނީ ދިފާޢު [illegible] [illegible] ކުޑަކުދިންނާމެދު އަވަސް ފިޔަވަޅު އެޅުމުގެ [illegible] [illegible]"ގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ނިޒާމު [illegible] ކަމުގައި [illegible] [illegible].

ޙުކުމް:

ދެންފަހު، ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެ ގޮތުގެމަތިން ހުކުމުން، ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-D/AN/2024/14 (07 އޮކްޓޫބަރު 2024) ނިންމުން ބާޠިލު [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމް ކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ރަޝީދު ހުސައިން ފަނޑިޔާރު [illegible] ޢަބްދުﷲ

(ރިޔާސަތު)